

## Korta rapporter – *Short communications*

<https://doi.org/10.34080/os.v14.22762>

### Dvärgägg hos några hålbyggande arter

*Dwarf eggs in some hole-nesting species*

ERIK BORGSTRÖM

I denna tidskrift (Svensson 2002) finns en intressant artikel om dvärgägg hos fjällabb. I artikeln betonas att förekomsten av dvärgägg hos vilda fåglar är en sällsynt förekomst och ges några utländska exempel på publicerade notiser om fenomenet. Dvärgägg är betydligt mindre än den normala äggstorleken hos en art, ibland bara hälften så stora. Orsaken till bildandet av dessa små ägg är enligt Gill (1989) en avvikande stimulering av äggladaren orsakad av något ovidkommande föremål såsom en blodlever, men eventuellt bidrar andra faktorer.

Det finns en del notiser om dvärgägg publicerade i Sverige förutom ovan nämnda hos fjällabb: för svärta (Delje & von Hofsten 1944), knipa (Thollander 1945), kråka (Lindén 1945) och ängspiålräcka (Wiss 1964). I den senare notisen hänvisas till uppgifter om dvärgägg även hos silltrut, gräsand, skogs-snäppa, tofsvipa och ejder. Vidare finns meddelanden om dvärgägg hos koltrast, taltrast och gräsand (Olsson 1965) samt hos svartvit flugsnappare (von Hofsten 1971).

Under mångåriga holkfågelstudier har det hänt någon sällsynt gång att jag också hittat dvärgägg, men som kommer att framgå krävs det åtskilliga äggkullar innan fenomenet kan konstateras. Mina holkstudier har ägt rum i N. Råda i mellersta Värmland (60 grader nordlig bredd) med en radie på några kilometer, och studierna har pågått åren 1967–2004.

### Knipa *Bucephala clangula*

Hos knipa har jag funnit två dvärgägg bland 2500 kontrollerade normala ägg. Normalmått för knipa är 59x43 mm. (1) Vid Forshults kraftstation hittades den 28 maj 1987 ett dvärgägg bland en fullagd kull på sex ägg. Dvärgägget mätte 33,3x28,3 mm. Längden var 56% och bredden 65% av normalägget. Fotografi saknas eftersom dvärgägget exploderade i ansiktet på den person som skulle blåsa ur ägget efter att detta legat en ansevärd tid inomhus. (2) En fullagd äggkull med 18 ägg plus ett dvärgägg kontrollerades i N. Råda den 30 maj 1993. Dvärgägget mätte 33,0x27,1 mm. Längden var 56% och bredden 63% av normalägget. Foto saknas. Thollanders (1945) uppgift om knipa saknar måttangivelser men dvärgägget sades vara mindre än hälften så stort som normalt och av samma färg.

### Svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*

Hos svartvit flugsnappare har jag funnit fyra dvärgägg. Figur 1 visar dvärgägg från tre av dessa kullar. Svartvita flugsnapparens normalägg är 18,5x13,5 mm. (1) *Översta dvärgägget* (7 juni 1977). Mått: 13,3x12,1 mm. Här kunde konstateras att dvärgägget var det första ägget som lades. Längden var 71,9% och bredden 89,6% av normalägget. (2) *Mellersta dvärgägget* (16 juni 2000). Mått: 14,9x11,2 mm. Längden var 80,5% och bredden 83% av normalägget. (3) *Understa dvärgägget* (21 maj 2000). Mått: 13,0x11,0 mm. Längden var 70,3% och bredden 81,5% av normalägget. (4) *Utän foto* ett dvärgägg och fyra normala ägg (25 maj 1997). Mått: 10,0x10,5 mm. Längden var 75,6% och bredden 77,8% av normalägget. Antal kontrollerade ägg av svartvit flugsnappare är 16.000, d.v.s. ett dvärgägg per 4000 normala ägg. Dvärgägget som von Hofsten (1971) rapporterade var betydligt mindre, endast 11x7 mm.



Figur 1. Dvärgägg ur tre olika kullar hos svartvit flugsnappare. *Dwarf eggs from three different clutches of the Pied Flycatcher Ficedula hypoleuca.*



Figur 3. Dvärgägg av blåmes. *Dwarf egg of the Blue Tit Parus caeruleus.*



Figur 2. Dvärgägg av entita. *Dwarf egg of the Marsh Tit Parus palustris.*



Figur 4. Dvärgägg av talgoxe. *Dwarf egg of the Great Tit Parus major.*

### **Entita *Parus palustris***

Ett fynd av dvärgägg visas i Figur 2. Vid Stenbäcken, strax söder om N. Råda, ruvades den 26 maj 1976 åtta ägg, varav ett var dvärgägg. Normaläggets mått var 16,1x12,2 mm och dvärgäggets 12,0x8,5 mm. Längden var 74,5% och bredden 69,7% av normalägget. Antalet kontrollerade häckningar av arten är relativt litet.

### **Blåmes *Parus caeruleus***

Ett fynd av dvärgägg visas i Figur 3. Tio ägg ruvades 21 maj 1998. Den 14 juni ringmärktes nio ungar och den 24 juni hittades i boet en död unge och ett dvärgägg. Blåmesens normalägg mäter 15,0x12,5 mm. Dvärgäggets mått var 10,5x8,6 mm. Längden var 70% och bredden 68,8% av normalägget. Antal kontrollerade ägg är 8000, vilket torde innebära att dvärgägg hos blåmes förekommer ytterst sällan.

### Talgoxe *Parus major*

Totalt tre dvärgägg har påträffats. Ett fall visas i Figur 4. Talgoxens normalägg mäter 19,0x14,0 mm. (1) På Kärnåsens hembygdsgård ruvades åtta ägg plus ett dvärgägg den 23 maj 2000. Dvärgägget mätte 14,0x10,9 mm. Längden var 73,7% och bredden 77,8% av normalägget. De två fallen utan foto är följande. (2) Den 24 maj 1984 påträffades en omlagd kull med sex ägg och ett dvärgägg. Dvärgägget mätte 14,2x10,3 mm. Längden var 74,7% och bredden 73,6% av normalägget. (3) Den 26 maj 1991 påträffades en omlagd kull med sju ägg och ett dvärgägg. Dvärgägget mätte 11,0x9,9 mm. Längden var 57,9% och bredden 70,7% av normalägget. Alla sju ungarerna hittades senare döda. Antalet kontrollerade ägg av talgoxe är 15.000, d.v.s. ett dvärgägg per 5000 normala ägg.

### Slutsatser

Det är uppenbart att förekomsten av dvärgägg hos vilda fåglar är en sällsynt anomali. I mitt material ligger frekvensen dvärgägg så lågt som ett ägg per 4000–8000 normala ägg, medan knipen har en vida högre andel, ett ägg på 1250 normala ägg. Detta senare faktum, inbegripet tidigare publicerade notiser, gör det troligt att dvärgägg förekommer oftare hos ånder än hos småfåglar som svartvit flugsnappare och mesar. Jag har heller inte funnit någon notis om dvärgägg hos entita, blåmes och talgoxe tidigare. Speciellt talgoxen har ju varit föremål för ingående och omfattande studier när det gäller artens häckningsbiologi.

### Referenser

- Delje, G. & von Hofsten, B. 1944. Ett egendomligt fynd av dvärgägg. *Fauna och Flora* 39: 208-210.
- Gill, F. B. 1989. *Ornithology*. Freeman, New York.
- Lindén, G. B. 1945. Dvärgägg i kråkbo. *Fauna och Flora* 40: 90.
- Olsson, V. 1965. Dvärgägg hos koltrast, taltrast och gräsänd. *Fauna och Flora* 60: 75.
- Svensson, S. 2002. Dvärgägg hos fjällabb *Stercorarius longicaudus*. *Ornis Svecica* 12: 173-176.
- Thollander, R. 1945. Dvärgägg i bo av knipa, *Bucephala clangula*. *Fauna och Flora* 40: 90.
- Wiss, L. E. 1964. Fynd av dvärgägg hos ängspioplärka. *Fauna och Flora* 59: 221-222.
- Von Hofsten, S. 1971. Dvärgägg hos svartvit flugsnappare *Ficedula hypoleuca*. *Vår Fågelvärld* 30: 124.

### Summary

The frequency of dwarf eggs is very low in wild species. During a long-term study of hole-nesting birds at 60 degrees latitude in the province of Värmland, I collected the few dwarf eggs which I found. They were measured and compared with eggs with normal size. The measurements of these eggs are given in this report (with photos of most of them; Figure 1–4). In Goldeneye *Bucephala clangula*, I found two dwarf eggs among 2500 normal eggs, in Pied Flycatcher *Ficedula hypoleuca* four dwarf eggs among 16,000 normal eggs, in Marsh Tit *Parus palustris* one dwarf egg among rather few observed clutches, in Blue Tit *Parus caeruleus* only one dwarf egg among 8000 normal eggs, and in Great Tit *Parus major* three dwarf eggs among 15,000 normal eggs. Hence, in this study it took 5000–8000 normal eggs to find a dwarf egg in nests of Great Tit and Blue Tit. I have never found any published note about dwarf eggs in these two species or in the Marsh Tit. The higher frequency in the Goldeneye suggests, together with previous publications, that dwarf egg frequency is higher among ducks than among passerines.

---

Erik Borgström, Rådavägen 9, 683 93 Råda.

## Hur många par rödbenor *Tringa totanus* häckar på en havsstrandäng? – en utvärdering av en inventeringsmetodik

*How many Redshanks Tringa totanus breed on a coastal meadow? – an evaluation of a breeding survey method.*

RICHARD OTTVALL

Havsstrandängar i södra Sverige hyser ofta ett rikt fågelliv med höga tätheter av många arter. Stora skötselinsatser genomförs på strandängar på flera håll med huvudmålet att upprätthålla ett betestryck som bidrar till att bevara det öppna kulturlandskapet till gagn för fåglar och växter. Oftast är det därför också angeläget att göra uppföljningar av fågelfaunan på strandängarna genom inventeringar. Därmed hoppas man kunna utvärdera effekter av skötselåtgärder på fågellivet och studera populationstrender.